

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SOPHUS CLAUSSEN

En kronologi ved Jørgen Hunosøe

Udstillingen er redigeret af Frans Lassen
under medvirken af Jørgen Hunosøe
og Bo Hakon Jørgensen.

SOPHUS CLAUSSEN

En kronologi ved Jørgen Hunosøe

Udgivet i anledning af

JEG HAR LEVET EN DAG I EKBÁTANA

En udstilling om Sophus Claussen

Det kongelige Bibliotek

14. januar-7. april 1983. Hverdage 9-19

Denne kronologi over ydre og indre begivenheder i Sophus Claussens liv vil til efteråret blive trykt i sidste bind af Sophus Claussens Lyrik I-IX. Tekst-kritisk og kommenteret udgave ved Jørgen Hunosøe. Det danske Sprog- og Litteraturselskab / Gyldendal (1982-1983), men offentliggøres allerede nu som en vejledning for det publikum, der i disse måneder besøger Det kongelige Biblioteks store udstilling om digteren.

For værdifuld hjælp ved udarbejdelsen af kronologien takker jeg Marianne Hunosøe, ligesom jeg er Frans Lasson tak skyldig for mange supplerende oplysninger og gode råd vedrørende dens endelige udformning.

Januar 1983

Jørgen Hunosøe

© Jørgen Hunosøe 1983
KGL.BIBL.TRYK. København 1983
ISBN 87-7023-371-3

- 1835 3. februar: SCs far Rasmus Claussen fødes i Helletofte, Bøstrup sogn på Langeland som søn af gårdmand Claus Anders Kristensen (1791-1848) og hustru Anna Kirstine Rasmusdatter (1794-1879).
- 1856 4. januar: Rasmus Claussen gifter sig i Bøstrup kirke med Hanne Sophie Hendriksen, født 14. juni 1836 i Leibølle som datter af gårdmand Hendrik Nielsen (1796-1857) og hustru Johanne Kirstine Madsdatter (ca. 1798-1878). 27. juni: SCs ældste søster Clara Christine Claussen fødes.
- 1859 Rasmus Claussen overtager fæstegården i Helletofte efter sin moder.
- 1861 17. april: SCs yngste søster Johanne Henrika Claussen fødes.
- 1865 12. september: Sophus Niels Christen Claussen fødes. 22. oktober: SC døbes i Bøstrup kirke.
- 1869 Rasmus Claussen opfordres til at lade sig opstille som kandidat til Folketinget, men afslår.
- 1870 Rasmus Claussen sælger sin fødegård, rejser til Falster med sin familie, køber Ibgaarden i Sildestrup.
- 1872 20. december: Rasmus Claussen vælges til folketingsmand for Maribo 4. valgkreds for partiet Venstre.
- 1873 14. november: Rasmus Claussen genvælges til Folketinget med en overvældende majoritet. Samme år grundlægger han Lolland-Falsters Folketidende, sælger Ibgaarden og køber et avlsbrug lidt udenfor Nykøbing Falster.
- 1876 Rasmus Claussen overtager udgivelsen af Nakskov Tidende, indtil bladet 1878 overgår til typograf N. Th. Petersen (1858-1908), som kort tid efter bliver gift med Johanne Claussen.

Sophus Claussen, ca. 1886.

- 1877 SC optages på Nykøbing Kathedralskole.
- 1878 SC konfirmeres.
- 1879 Rasmus Claussen overdrager redaktionen af Lolland-Falsters Folketidende til sin anden svigersøn Aage Jordan (1856-1917), gift med Clara Claussen.
- 1880 SC bliver oversidder i skolen og går 2. klasse om. Rasmus Claussen bliver for første gang medlem af finansudvalget.
- 1881 SC udgår af Nykøbing Kathedralskole i juli, familien Clausen flytter til København (Gl. Kongevej 9) p.g.a. faderens folketingsarbejde. SC optages på den private Mariboers Skole.
- 1883 SC overværer Georg Brandes' Heine-forelæsninger på Københavns Universitet.
- 1884 SC bliver student fra Mariboers Skole med en kneben første-karakter. Ferietur til Tyskland (Hamburg, Berlin, Leipzig og Meissen). Træffer en ung københavnsk pige Mary, som gennem længere tid er hans faste forbindelse. Bliver i efteråret medlem af Studentersamfundet og træffer der bl.a. forfatteren og journalisten Peter Nansen (1861-1918), gennem hvem han får kontakt med forfatteren og kritikeren Edvard Brandes (1847-1931).
- 1885 SC består filosofikum hos professor Harald Høffding og påbegynder jurastudiet ved Københavns Universitet. Stifter bekendtskab med bl.a. maleren Albert Gottschalk (1866-1906), forfatteren Viggo Stuckenberg (1863-1905) - og senere hendes hustru Ingeborg Stuckenberg, f. Pamperin (1866-1904) - forfatteren Johannes Jørgensen (1866-1956) samt forfatteren, senere indenrigsminister Ove Rode (1867-1933). SC skriver 1. afsnit af digtsamlingen Naturbørn og journalistiske bidrag til Lolland-Falsters Folketidende. Det politiske billede præges af de provisoriske finanslove, som Estrups Højre-ministerium udsteder i strid med Folketinget, hvor partiet Venstre har flertal. Rasmus Claussen, der på dette tidspunkt tilhører sit partis yderfløj, idømmes tre mæne-

Johannes Jørgensen, ca. 1893.

"Thi vi har elsket vor Ven for hans Strenghed og ikke hans Svaghed..."

(Fra "Hexameter-Hymne til Pan og Giovanni", 1925)

- (1885) ders fængsel p.g.a. opfordring til skattenægtelse og dannelse af riffelringe. Den litterære debat i disse år tager udgangspunkt i den såkaldte sædelighedsfejde, en heftig kulturel-politisk strid om seksualmoral i og udenfor ægteskabet, med deltagelse af bl.a. Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson, Georg Brandes, August Strindberg, Dansk Kvinde-samfund o.a.
- 1886 SC ansættes i januar på venstreavisen Horsens Folkeblad som redaktionssekretær hos redaktør Emil Bojsen (1854-1898). Skriver polemisk-radikale indlæg - vendt imod Estrups regering - hvoraf enkelte afstedkommer en retssag. Medarrangør af mødet mellem den lokale befolkning og Studentersamfundet i juni. Hovedtaler er Georg Brandes, som ved denne lejlighed stifter bekendtskab med SC. Forlover sig på sin fødselsdag med Anna Cathrine Christensen, født 8. april 1868, datter af sadelmager (i Horsens) H. L. C. Christensen (1836-1914) og hustru Signe Christensen, f. Hansen (1837-1908). SC opsiger sin stilling på bladet og flytter i oktober tilbage til København (Gl. Kongevej 9), hvor han genoptager jurastudiet samtidig med, at han lejlighedsvis skriver artikler til Horsens Folkeblad og Lolland-Falsters Folketiden. Skriver sidste 2/3 af Naturbørn oktober 1886-august 1887. Julen tilbringes i Horsens.
- 1887 Efter flere afslag fra forskellige københavnske forlæggere må SC selv bekoste trykningen af Naturbørn, der udgives den 9. september i kommission hos C. A. Reitzel. Polemik med redaktør Henning Jensen (1838-1929) apropos dennes artikel om Naturbørn og "Sædelighedsspørgsmaalet" i tidsskriftet Enhver sit. I julen hæves forlovelsen med Anna Christensen. I dette og de følgende tre år er SC overvældende lyrisk produktiv.
- 1888 SC ansættes i marts som journalist ved venstreavisen Nyborg Dagblad, som Rasmus Claussen nu har overtaget samtidig med, at han har lejet ejendommen Dyrehaugegaard syd for Nyborg. SC bidrager til 14-dages tidsskriftet Ny Jord (1888-1889), bl.a. med digtet Rejseminder. Genoptager midlertidigt forbindelsen med Anna Christensen. Om efteråret fortsættes ju-

Albert Gottschalk, ca. 1895.

"Af de andre, som nylig er døde, holdt jeg mest af Albert Gottschalk..."

(Fra en utrykt optegnelse af Sophus Claussen, skrevet omkring 1906)

- (1888) rastudiet i København (Gl. Kongevej 9) sideløbende med journalistik i Nyborg Dagblad og Lolland-Falsters Folketidende. C. A. Reitzel afviser at udgive en ny digtsamling af SC. Bekendtskab med kritikeren Valdemar Vedel (1865-1942).
- 1889 I marts vender SC tilbage til Nyborg og genoptager sin journalistvirksomhed. Slutter venskab med journalisten Emil Opffer (1863-1924). Påsken tilbringes i Horsens. SC skriver på Unge Bander og Kitty. Bliver den 20. oktober udnævnt til ansvarshavende redaktør af Nyborg Dagblad. Den lille digtcyklus Kyllingsorger (i omarbejdet form udgivet 1902, under titlen Mina) trykkes som manuskript. Rasmus Claussen bliver Folketingets 2. viceformand, en stilling han beholder til 1894.
- 1890 I september skrives det lille skuespil Frøken Regnvej. SC bliver den 27. oktober indkaldt til militærtjeneste ved Forplejningskorpset i København. Bliver medarbejder ved Kjøbenhavns Børs-Tidende (1889-1892), en uafhængig, radikal hovedstadsavis med Georg Brandes' bror Ernst Brandes (1844-1892) som redaktør. På dette blad møder SC bl.a. forfatteren Henrik Pontoppidan (1857-1943). Medarbejderskabet ved Lolland-Falsters Folketidende og Nyborg Dagblad fortsætter. SC påtænker at udsende en ny digtsamling for egen regning.
- 1891 SC bliver tillige medarbejder ved det uafhængige, radikale hovedstadsblad København (1889 ff.), redigeret 1890-1891 af Johan Knudsen (1865-1942), Ove Rode og forfatteren Carl Ewald (1856-1908). Militærtjenesten afsluttes. SC flytter til Pilestræde 42. I marts litterær polemik med forfatteren Herman Bang (1857-1912) i dagbladet København. I maj bringes SCs oversættelse af Heines Rabbien fra Bacharach som føljeton i Kjøbenhavns Børs-Tidende. SC bliver medarbejder ved det radikale venstreblad Politiken (grundlagt 1884), redigeret af Viggo Hørup (1841-1902) med bistand af Edvard Brandes. Rasmus Claussen bliver ene-ejer af Lolland-Falsters Folketidende.
- 1892 SC flytter til Kultorvet 3. Hans oversættelse af Charles Baudelaire: Nogle Vers trykkes i det københavnske tidsskrift

Fru

Kæreste ~~Søgebo~~, en Kvinde, som trænger til
^{Finhed}
 varm i det Hjerte selv synes du Bøden er hold
 Højt utakoremlige Kvinde, du trodes, du angels,
 du lider
 og du bevarer dig dog som in af de fattige
 Folk
 ved du da ej, at din Sorg er den Døds, hvorat
^{han vil vænne}
 at du vil ~~findes som~~ ^{af Guds om de skales} ^{kysser til Glæde}
 himmelklar som ^{an} September, hvis ^{Trær og Kunst} ^{bløde, snart grøn}
 næste ein Røjdom for vinden og blader sig ^{med} ^{snart gule}
^{med Fryk}
 smilende som en September, du aner og ^{Patens}
 Sommer glæde endnu i Georgines 'Peliche
^{gille} ^{vel nok}
 Kære Veninde, du kommer ^{den gang} ^{som du tro}
^{bag det løkkende Jælle}
 Syer for syge og røde og taler med Gadernes Sprag,
^{libare} ^{de lægger sig} ^{lorende}
 men du vil ønske ^{forrest alle} ^{forrest}
 den gang du længes og læt mellem de fattige Følge.
 Derfor hør ej du misunde en Kunstners ^{rans} ^{Chartester}
 gennemtrillet af Snyger og ukendt for ^{Sol} ^{og for}
^{Vind}

Kære Ingeborg S., en Kvinde, som trænger til Ømhed,
 varm i dit Hjerte selv synes du Verden er kold.
 Højest utaknemlige Kvinde, du dræbes, du ængstes, du lider -
 og du benævner dig dog som én af de fattige Folk?
 ved du da ej, at din Sorg er den Dunst, hvoraf Guddom der skabes,
 at du paa ny vil vaagne af Skyggen til Glæde og Kunst
 himmelklar som en September, hvis Træer, snart grønne snart gule
 kaster sin Rigdom for Vinden og klæder sig nøgne med Fryd,
 smilende som en September, du aner bag Parkernes Gitter,
 Sommeren gløder endnu i GeorGINERS Peluch.
 Kære Veninde, du kommer vel nok bag det lokkende Gitter,
 lyser for syge og saare og taler med Gudernes Sprog,
 men du vil ønske tilbage de tyngende, tærende Dage,
 den Gang du længtes og led mellem de Fattige Folk.
 Derfor bør ej du misunde en Kunstner hans Markskrigerhjerte
 gennemhullet af Kugler og aabent for Sol og for Vind.

Sophus Claussen: Hexameterdigt til Ingeborg Stuckenberg

Udateret, usigneret fragment uden titel, sandsynligvis skrevet i efteråret 1893. Er måske tænkt som et svar fra digteren på et af Ingeborg Stuckenbergs depressive, men samtidig lyrisk udformede breve. Sophus Claussens breve til Ingeborg Stuckenberg fra hans første ophold i Paris er ikke bevarede. Efterårsbillederne i hexameterdigtet genfindes i Claussens berømte mindedigt om I. S., trykt 1905.

- (1892) Tilskueren (1884-1939), på dette tidspunkt redigeret af Niels Neergaard (1854-1936). Bekendtskab med den norske digter Knut Hamsun (1859-1952) samt den debuterende digter Helge Rode (1870-1937). I januar begynder SC at skrive sine Smaa Romaner (kriminalreportager), der trykkes i Politiken indtil hans afrejse til Paris i oktober. Et repræsentativt udvalg af SCs digte: Idyller (heriblandt I en Frugthave og Buddha) offentliggøres i Tilskuerens juninummer - en digtsamling med denne titel var tidligere på året blevet afvist af Gyldendal. Lyrisk produktionskrise fra 1892 til udgangen af 1893. Rasmus Claussen bliver statsrevisor (til 1895). 13. oktober: SC rejser fra København over Berlin til Paris, hvor han ankommer den 17. oktober og indlogerer sig på Hôtet d'Hauteville, 41, rue d'Hauteville. Hans udenlandsophold nu og i de følgende 10 år bekostes delvis af forældrene. I Paris studerer SC fransk ved Sorbonne, men sender samtidig sine Naive Breve hjem til København, hvor de trykkes i Politiken under mærket "Antonius". Skiftende adresser i Paris.
- 1893 SC møder igen Herman Bang, som midlertidigt har bosat sig i Paris. Sender anmeldelser hjem vedrørende pariseropførelser af Ibsens og Bjørnsons skuespil i Bangs iscenesættelse og bliver optaget i kredsene omkring digterne Paul Verlaine (1844-1896) og Stephane Mallarmé (1842-1898) samt tidsskrifterne La Plûme og L'Épreuve. 18. marts: SC flytter til 18, rue de Tournon. 1. maj: bopæl 46, rue de Vaugirard. Bliver ven med den franske tegner og digter, Verlaines sekretær F. A. Cazals (1865-1941), forfatteren Stuart Merrill (1863-1915) og forfatteren Gustave le Rouge (1867-1938). SC skriver Unge Bander færdig og søger forlægger, i begyndelsen uden held. Arbejder med Kitty og sender bidrag hjem til det nystartede symbolisttidsskrift Taarnet (1893-1894), hvis redaktør er Johannes Jørgensen. Fra eftersommeren bor SC i Hôtet des Américains, 14, rue de l'Abbé de l'Épée, bl.a. sammen med Herman Bang. Julen fejres blandt skandinaver som f. eks. maleren J. F. Willumsen (1863-1958); i denne kreds møder SC en ung københavnerinde, Karen Topsøe (1872-1943), yngste datter af den afdøde forfatter Vilhelm Topsøe. Det er erindringen om den udsigtsløse forelskelse i hende, der to år senere - digterisk forklaret - indgår i rejsebogen Val-

(1893) fart, hvis ene kvindelige hovedperson er den uimodståelige, men tvetydige Célimène. Efter at have fået sin bejlen afvist træffer SC en hurtig beslutning og rejser sidst i januar 1894 til Italien. I 1897 gifter Karen Topsøe sig med kunsthistorikeren Emil Hannover (1864-1923), der tilhører kredsen omkring SC i Paris. SC skriver Kitty færdig og søger en forlægger til bogen.

1894 SC rejser til Italien - Genova, Siena, Firenze, Siena (i marts), Roma (i april), Napoli og Rapallo. Den københavnske forlægger J. H. Mansa, der skal udgive Unge Bander, går konkurs, og romanen, som allerede er færdig fra trykkeriet, må vente på en ny udgiver. Frøken Regnvejr publiceres i Tilskuerens aprilnummer. Fortællingen om Rosen (udgivet 1927) påbegyndes i Roma, og Florentinerbreve sendes hjem til Taaernet, hvor de offentliggøres i april-maj. Elleve Sonetter trykkes smst. i juni. I Roma træffer SC Bjørnstjerne Bjørnson og slutter venskab med den italienske socialistiske politiker, journalist og bladudgiver Claudio Treves (1869-1933). Fra maj ophold i Rapallo (via Marsala 3). Opgør med Johannes Jørgensen, der besøger Rapallo fra slutningen af juni til begyndelsen af juli, p.g.a. uovervindelige forskelle i de to venners livsanskuelse. Medio juli flytter SC sammen med en 25-årig gift kvinde, Clara Robinsson til den lille by St. Margherita di Ligure, 30 km. fra Rapallo (adresse: via Garibaldi 8). Medio september rejser parret til Nizza, hvorfra Clara sendes til sin familie i Roma, og SC fortsætter til Paris, efter krav fra forældrene, der ønsker, at han skal vende hjem. I Paris indlogerer han sig på sin gamle adresse - Hôtel des Américains - og stifter bl.a. bekendtskab med August Strindberg og den norske maler Fritz Thaulow (1847-1906). Ultimo oktober er SC tilbage i København (St. Kongensgade 63). I november udkommer Unge Bander. En måned senere afviser P. G. Philipsens Forlag at udgive Kitty. Forbindelsen med Karen Topsøe genoptages en kort tid. Rasmus Claussen vælges til Folketingets formand 1894-1895. SC flytter til St. Kongensgade 33.

1895 Maj: Kitty udkommer hos Gyldendal. SC ansættes 1. juli som fast medarbejder ved Lolland-Falsters Folketidende med kul-

Anna Claussen, ca. 1897.

"Jeg skylder dig mer, end Fornuften / og Mennesker tror..."

(Fra digtet "Til Kitty", dateret Siena, april 1894)

- (1895) turstoffet som sit specielle arbejdsområde. Sommeren tilbringes i Jægersborg ved København, hvor Rasmus Claussen (foråret 1893) har købt villa "Annaslyst", Ermelundsvej 122, (arvet af SC i 1905). SC skriver digtet Ekbåtana, som året efter optages i Valfart, men får iøvrigt manuskript til en digtsamling afvist af Gyldendal.
- 1896 1. februar: Antonius i Paris udkommer hos Gyldendal. Sommerbesøg i Horsens, hvor SC genser Anna Christensen, med hvem han gifter sig på sin fødselsdag den 12. september. Ægteparret bosætter sig i Nykøbing Falster. Her genoptager SC bl.a. forbindelsen med sin skolekammerat fra Nykøbing Katedralskole, overretssagfører Frederik Graae (1865-1938). 30. oktober: Valfart udkommer hos Gyldendal, og samtidig begynder SC at skrive sit første store skuespil Arbejdersken, som han nærer de største forventninger til. Ved årsskiftet tiltræder han som redaktør af Lolland-Falsters Folketidende, mens svogeren Aage Jordan fortsætter som ansvarshavende redaktør. Rasmus Claussen står fortsat som bladets udgiver.
- 1897 August: Claudio Treves besøger SC i Nykøbing Falster. 1. september: Sophie Claussen dør i villaen i Jægersborg.
- 1898 19. april: ægteparrets første barn, datteren Ilse fødes. Om foråret skrives digtet Røg, senere optaget i samlingen Pilefløjter. SC offentliggør spredte bidrag og anmeldelser i ugebladet Illustreret Tidende, hvis redaktør er forfatteren Einar Christiansen (1861-1939). I april påbegynder Herman Bang iscenesættelsen af Arbejdersken på Folketeatret. Stykket har premiere den 17. maj og bliver p.g.a. mangelfuld instruktion og dårlige skuespillere en eklatant fiasko; det tages af plakaten efter kun én opførelse. Samme dag udkommer Arbejdersken hos Gyldendal. Dette afgørende nederlag, forenet med ydre og indre skuffelser, lægger grunden til den desillusion, som fra begyndelsen af det ny århundrede delvis lammer SCs arbejdsevne i en længere årrække. I juli går SC i gang med at skrive Trefoden, et satirisk tidsopgør på vers.
- 1899 SC afbryder samarbejdet med Gyldendal, efter at Pilefløjter

Høveding

Skæft Dile om til Bue,
Læg Skosaal under Svang.
Om Tone fattes i min Sang.
Det er mit Dødsmodts Lue,
der knytter denne Gang

Lad Vindroze mig faare
med Sejren i mit Haar,
Freløsning i mit dybe Saar
Jeg hviler milde Navn
(Læg Smiler til Dødsuldens Vaar)
helt-bley af Dødens Vaar

Digtet "Høvedingdød" (med en hidtil ukendt sidatestrofe), dateret december 1915.

dod

Men Høvding - det er intet
 hvis den Fyrstemodets Lejr,
 er Lejr og Friked for hans Lejr.
 En Høvding - det er intet.

Men pris ham stor og kuld han fejre,
 i Fald hans Lejerskyorte
 er Fest og Fryd for Land og Lejr,
 naar Høvdingen er borte.

Dec. 1915

- (1899) er blevet afvist. 16. maj: digtsamlingen udkommer på Det Schubotheske Forlag, der i de næste fire år står som udgiver af SCs værker. SC skriver på romanen Byen og bliver medarbejder ved Politiken. Han flytter med sin familie til København (Sundevedsgade 2) og knyttes 1 august som fast anmelder til Illustreret Tidende, der på dette tidspunkt redigeres af forfatteren L. C. Nielsen (1871-1930). 7. september: ægteparrets andet barn, datteren Kitty Drue fødes. I efteråret fratræder SC stillingen som redaktør af Lolland-Falsters Folketidende. 1. december: novellesamlingen Mellem to Kyster udkommer.
- 1900 SC ophører med regelmæssig journalistik. I november udkommer Byen. Junker Firkløver. Romanen er tænkt som første del af en trilogi.
- 1901 I foråret hører SC op med at skrive til Politiken. Valdemar Vedel bliver redaktør af Tilskueren, som i de nærmest følgende år bringer enkelte af SCs hoveddigte i førstetryk, deriblandt Et Rimbrev (til Herman Bang), 1903, Afrodites Dampe, 1903, og Ingeborg Stuckenberg, 1905. Det politiske systemskifte i Danmark, der betyder et gennembrud for Rasmus Claussens gamle venstreparti, vækker midlertidige forhåbninger hos SC, forhåbninger, der dog snart viser sig ubegrundede. SC stifter bekendtskab med forfatteren og juristen Kai Hoffmann (1874-1949). I september udkommer Trefoden og mødes med enten total afvisning eller manglende forståelse. Sin natur tro tager SC til genmæle med en artikel i Aftenbladet. Han rejser en kort tur til Italien sammen med Rasmus Claussen. SCs oversættelse af Heines Atta Troll: - Bogen om Le Grand. - Heines Omvendelse udkommer i november.
- 1902 Familien SC - bortset fra den yngste datter, der efterlades i Naskov hos SCs søster Johanne Petersen - rejser i marts til Italien, et ophold, der i SCs bevidsthed har karakter af halv landflygtighed. Besøger i april Claudio Treves i Milano. 15. april: Mina. Et Digt om Byen udkommer. Medio maj bor familien SC i Perugia sammen med det nygifte danske par, maleren Fritz Magnussen (1878-1920) og forfatterinden

Ingeborg Stuckenberg, ca. 1895.

"Dit Sjeleliv trodser de andres Norm. / Veninde..."

(Af et udkast fra sensommeren 1904 til digtet "Ingeborg Stuckenberg")

- (1902) Edith Nebelong (1879-1956), som året efter ægter Helge Rode. SC og hans familie ankommer til Roma i september og får pr. 1. november fast bopæl i via del Babuino 36.
- 1903 Foråret tilbringes på Capri i selskab med bl.a. Edith og Helge Rode samt den norske forfatter Nils Kjær (1870-1924). I juni er familien i Siena, men ud på eftersommeren rejser Anna og Ilse Claussen hjem til Danmark, og SC fortsætter via Venedig til Paris. Her genser han bl.a. F. A. Cazals. Indtil nytår bor SC 9, rue de Puits de l'Hermite, derpå - efter et kort ophold i Cazals' lejlighed - flytter han til 4, rue de Vaugirard. Rasmus Claussen træder ud af Folketinget. SC indsender en stærkt omarbejdet udgave af Arbejderen til Det kgl. Teater, uden dog at få stykket antaget. Samtidig oversætter Gustave le Rouge skuespillet til fransk under titlen Le Premier Mai.
- 1904 Kopier af skuespiloversættelsen sendes til diverse parisiske teatre uden resultat. SC har planer om et nyt skuespil (om Garibaldi) og arbejder på at blive fransksproget forfatter. Efter forgæves at have forsøgt at få familien til Paris vender han selv hjem til Danmark i maj. 12. august: Ingeborg Stuckenberg begår selvmord på New Zealand. 21. oktober: digtsamlingen Djævlerier udkommer hos Gyldendal; den modtages med betinget anerkendelse og forståelse. Ud på efteråret flytter familien SC til et pensionat i København (Colbjørnsensgade 16). I december tvinges ungdomsvennen, redaktør Emil Opffer af politiske grunde til at forlade Danmark.
- 1905 Januar: bopæl Gl. Kongevej 85. SC skriver Dagbogsblade om politiske emner i Politiken, bl.a. kritiseres det ny venstreministerium. Han deltager i Det radikale Venstres stiftende landsmøde i Odense i maj. Søger stilling som redaktør ved Politiken (sideordnet Henrik Cavling), men Ove Rode får posten. SC ophører ret snart med at skrive til bladet. 5. august: Rasmus Claussen dør i sin villa i Jægersborg, og SC stilles derved politisk friere. Han overtager sammen med svogeren Aage Jordan Lolland-Falsters Folketidende - hver arver en halvpart af bladet; Jordan forbliver som ansvars-

- (1905) havende redaktør indtil 1911. SC tiltræder som litterær medarbejder ved den radikale Adresse Avisen, der redigeres af Axel Garde (1876-1958). 6. december: Viggo Stuckenberg dør. SC ophører påny med regelmæssig journalistik.
- 1906 Januar: familien SC flytter til Maglekildevej 18. 13. februar: maleren Albert Gottschalk dør. I april rejser SC til Frankrig for at forberede en længe planlagt flytning. 6. september: familien SC forlader Danmark for at tage fast ophold i Paris (226, boulevard Raspail). SC stifter bekendtskab med forfatteren Alfred Jarry (1873-1907), hvis Ubu Roi han oversætter enkelte scener fra under titlen Kong Ublu. 29. november: SCs gendigtning af Shelleys The sensitive plant udkommer hos Gyldendal med titlen Den følende Blomst.
- 1907 April: første møde med den svenske forfatter Anders Österling (1884-1981). Bekendtskabskredsen i pariserårene består bl.a. af forfatteren Paul Fort (1872-1960) og forfatteren Guy-Charles Cros (1879-1956), sidstnævnte af delvis dansk afstamning, senere gift med Ilse Claussen. Juli: polemik i Politiken med forfatteren Johannes V. Jensen (1873-1950) i anledning af dennes kronikserie om Den jyske Bevægelse. SC befinder sig i disse år i en art produktionskrise og skriver 1904-1912 kun ca. 30 digte. Journalistiske bidrag bliver sjældnere efter 1906.
- 1909 Digtene Dronningen i Thule og Imperia offentliggøres i Tilskueren, der på dette tidspunkt redigeres af kunsthistorikeren Mario Krohn (1881-1922).
- 1910 Guy-Charles Cros udgiver sin franske oversættelse af en række væsentlige SC-digte i Paris, under titlen De Thulé à Ecbatane. 23. marts: Gyldendal publicerer et snævert udvalg af SCs mere let tilgængelige lyrik, med titlen Eroter og Fauner. Kritikeren Harald Nielsen (1879-1957) offentliggør sin studie over SC i tidsskriftet Ugens Tilskuer (optrykt i Vej og Sti, 1916), hvori han taler om SCs "sprængthed". Udtrykket afstedkommer en livslang forbitrelse hos digteren over den danske anmelderstand, der kæder begrebet sammen med den ofte gentagne påstand om SCs uforståelighed.

- 1911 Efter i det sidste pariserår at have boet 58, avenue d'Orléans vender familien SC i juli tilbage til Danmark, fra september med adresse på Frederiksberg (Smallegade 2). Hjemkomsten er hovedsagelig begrundet i ønsket om at give døtrene en dansk skolegang - samt det forhold, at SC kan overtage den redaktionelle ledelse af Lolland-Falsters Folketidende, idet svogeren Aage Jordan, inden han flytter til København, sælger sin part af bladet til bogtrykker Chr. G. Odense, der ikke er redaktionel, men udelukkende teknisk bladmand. Redaktionssekretær Holger Bork overtager den daglige ledelse af bladet. SC holder talen ved Studentersamfundets rusgilde og stifter her bekendtskab med digteren Thøger Larsen (1875-1928).
- 1912 29. januar: Herman Bang dør under en rejse i U.S.A. 24. april: digtsamlingen Danske Vers udkommer hos Gyldendal, i 25-året for SCs debut - samlet og redigeret ved Edith Rodes hjælp. Hun fortsætter fra tid til anden, gennem flere år som SCs sekretær. Sommerophold i Østerby på Skagen, hvor SC bl.a. får besøg af Anders Österling. 6. november: Frøken Regnvejrr. Unge Bander udkommer i forøget og revideret udgave hos Gyldendal.
- 1913 Sommerbesøg i Paris. SC hylder J. F. Willumsen med et digt i Politiken på malerens 50-årsdag den 7. september.
- 1914 SC publicerer i de følgende år spredte avisartikler, bl.a. om første verdenskrig.
- 1915 J. F. Willumsen maler sit billede af SC, der læser digtet Imperia for Helge Rode og kunstneren selv (tilhører Aarhus Kunstmuseum). 10. juli: SCs søster Johanne Petersen dør. 12. september: SCs 50-årsdag fejres ved en stor fest på Skydebanen, hvortil bl.a. Kai Friis-Møller, Kai Hoffmann, Peter Nansen, Edith Rode, Valdemar Rørdam, J. F. Willumsen og Anders Österling har udsendt officiel indbydelse. Pr. 1. oktober erhverver SC yderligere 1/4 af Lolland-Falsters Folketidende og ejer således 3/4 af bladet. I december bryder han midlertidigt med Helge Rode.

Edith Rode, ca. 1915.

*"Lær ham: for Tvivl sig at beskytte, / ikke at hade sin egen Skrift, / men tro
paa sit Drømmelands Nytte."*

(Fra digtet "I Løvens Tegn" (tilegnet Edith Rode), trykt i "Danske Vers", 1912)

- 1916 Digteren og Daarskaben og Mennesket og Digteren offentliggøres i Tilskueren 1916-1917. Tidsskriftet redigeres nu af forfatteren Poul Levin (1869-1929).
- 1917 31. marts: digtsamlingen Fabler udkommer hos Gyldendal. Polemik med kritikeren Kai Friis-Møller (1888-1960) i anledning af dennes anmeldelse af Fabler i Politiken. Om sommeren besøger SC og Kitty Claussen Thøger Larsen i Lemvig. SCs gamle Baudelaire-oversættelser genudgives i Gyldendals udvalg af den franske digters poesi. SC bidrager første gang til tidsskriftet Klingen (1917-1920), redigeret af maleren Axel Salto (1889-1961) og kunsthistorikeren Poul Uttenreitter (1886-1956), senere tillige af forfatteren Otto Gelsted (1888-1968). 6. november: SC holder i Grundtvigs Hus foredraget Jord og Sjæl - om moderne lyrik. Disse års venskab med Carl Nielsen (1865-1931) får et offentligt udtryk gennem SCs Aabent Brev til Komponisten Carl Nielsen i Politiken den 2. december 1917.
- 1918 29. maj: SCs Samlede Værker I-VII udkommer hos Gyldendal, stykket sammen dels af usolgte førsteudgaver, dels af en række ungdomsbøger i genoptryk. Udeladt i udgaven er Trefoden. 7. juni: SCs søster Clara Jordan dør. Pr. 1. november ansættes Otto Gelsted på SCs foranledning som litterær medarbejder ved Lolland-Falsters Folketidende. Ansættelsen varer til 1923. 16. november: SCs essaysamling Løvetandsfnug udkommer hos Gyldendal. I samme måned offentliggøres SCs Første Hexameterbrev til Johannes Jørgensen i Klingen med titlen Et Hexameterbrev. SCs ældste datter Ilse gifter sig med grosserer Svend Schleisner (1890-1963).
- 1919 Ved yderligere aktiekøb bliver SC næsten ene-ejer af Lolland-Falsters Folketidende. Sidst i januar begynder han at male med oliefarver, en beskæftigelse, der resten af hans liv giver ham følelsen af et overskud som skabende kunstner. Om sommeren rejse til Paris, hvor SC udfolder en stor produktivitet som kunstmaler, bl.a. i den svenske billedhugger E. Wallers atelier på Montparnasse.

- 1920 Anna og Kitty Claussen slutter sig til SC. Familien lejer hus i Versailles; vinteren og det første halvår af 1921 tilbringes i Paris (32, rue du Cotentin).
- 1921 En af de ægteskabelige kriser, der gennem årene prægede forholdet mellem SC og Anna Claussen, tilspidses i månederne op til sølvbrylluppet den 12. september. Anna Claussen bliver syg hjemme i Danmark, og SC må ud på sommeren vende tilbage til København (Smallegade 2). Den følgende vinter bliver lang og digterisk uvirksom; pausen i forfatterskabet udfyldes med en stærkt forøget aktivitet som maler. 23. november: Den danske Sommer, et stort udvalg af SCs mere centrale digte, udkommer hos Gyldendal.
- 1922 15. februar: Poèmes Danois, en fransk udgave af Den danske Sommer, udkommer i Paris, oversat af Guy-Charles Cros. Sammen med andre danske lyrikere aflægger SC besøg i Oslo, hvor han bl.a. møder sin gamle ven, forfatteren Nils Collett Vogt (1864-1937) og den norske skuespillerinde Johanne Dybwad (1867-1950). 27. maj: SC fejres ved en forårsfest i København af danske forfattere og kunstmalere. Polemik i Berlingske Aften med forfatteren Emil Bønnelycke (1893-1953) om "moderne Livsudfoldelse". I juni udstiller SC sine oliemalerier i Alice Uldall og Bodil Helwegs Kunsthandel, Købmagergade 5, København. Ferietur med Anna og Kitty Claussen til Italien. I de følgende måneder offentliggør SC digte (bl.a. Heroica og Forklaringen) i Kai Friis-Møllers Nye Intelligensblade. Tidsskrift for Literatur og Kritik.
- 1923 SC publicerer et par bidrag i Thøger Larsens Atlantis. Dansk Maanedsskrift. Marts: forhandlinger mellem SC og Gyldendal om nyudgivelse af digterens samlede værker strander. Datteren Ilse Schleisners ægteskab opløses. Om sommeren tager SC og døtrene på ferietur til Normandiet. 17. november: 2. oplag af Eroter og Fauner udkommer hos Gyldendal.
- 1924 Om sommeren mødes SC og Johannes Jørgensen i Svendborg efter næsten tyve års adskillelse. SC lejer atelier på Christian Winthers Vej 5, Frederiksberg, i oktober. Enkelte bidrag af SC offentliggøres i de følgende måneder i Sirius.

(1924) Dansk Literaturtidende, der redigeres af Otto Gelsted.

1925 6. april: digtet Atomernes Oprør trykkes i Politiken. Som optakt til SCs 60-årsdag udkommer digtsamlingen Heroica den 2. maj hos Gyldendal. I forbindelse med Heroica og for så vidt også Danske Vers har SC et opgør med Helge Rode i "Livsanskuelsesdebatten" 1925-1929. 12. september: SC fejres ved en fest af venner og kolleger. Forfatteren Hans Kirk (1898-1962) er begyndt som SCs sekretær og bliver nu, på digterens foranledning, medarbejder ved Lolland-Falsters Folketidende. Hans Kirks praktiske hjælp får stor betydning for SC i hans sidste år. SC udstiller som gæst på Kunstnerne Efteraarsudstilling med bl.a. et dobbeltportræt af Otto Gelsted og dennes søster Sonja Berg, der også tilhører kredsen omkring SC i 1920'erne. 30. september: Den følende Blomst udkommer i 2. udgave hos Gyldendal.

1926 5. januar: Arbejdersken får repremiere på Arbejdernes Teater i København, med Bertel Budtz Müller (1890-1946) som instruktør. SC deltager igen i Kunstnerne efterårsudstilling. Datteren Ilse gifter sig i Frankrig med Guy-Charles Cros. 18. november: Rabbien af Bacharach - SCs gamle oversættelse af Heines roman - udkommer som selvstændig bog hos Gyldendal.

1927 19. februar: Georg Brandes dør, 85 år gammel. SC separeres fra Anna Claussen, som foreløbig beholder villaen i Jægersborg. Ægtefællerne ses dog jævnligt ved familiebegivenheder som f.eks. børnebørnenes dåb. Datteren Kitty gifter sig med litteraturhistorikeren Ernst Frandsen (1894-1952), hvis store bog om SC, Sophus Claussen I-II (udgivet 1950) bliver grundlæggende for studiet af SCs liv og værk. SCs 40-års digterjubilæum i september markeres med ikke mindre end fire udgivelser, de tre på Gyldendal: ungdomsfortællingen Hundrede Taels med en SC-bibliografi ved Poul Uttenreitter og Stig Veibel (7. september), digtsamlingen Titania holdt Bryllup (9. september, på forlaget Levin & Munksgaard), essaysamlingen Foraarstaler (25. september) samt Fortællingen om Rosen (29. oktober), sidstnævnte roman påbegyndt mere end 30 år tidligere. Til gengæld strander nye forhandlinger

Sophus Claussen sammen med barnebarnet Brigitte Cros, Vincennes 1928.

- (1927) om genudgivelse af SCs samlede værker.
- 1928 I vinteren 1927-1928 afholder SC en atelierudstilling, hvor han både præsenterer malerier og skulpturer. I den anledning udsender Poul Uttenreitter et katalog Billeder og Vers, bl.a. indeholdende SCs gamle oversættelser af Mussets digte til George Sand. SC deltager i den danske uge i Stockholm januar-februar. Sommerophold i Vincennes. Ved Thøger Larsens død i juni offentliggør SC et mindedigt i Politiken. Rejser til Spanien sammen med sin gode ven, den fransk-spanske maler M. Ortez de Zárate, SCs lærer, da han begynder at male i 1919.
- 1929 Nærmere bekendtskab med forfatteren Tom Kristensen (1893-1974), hvis radioforedrag om SC trykkes som en lille bog i efteråret. Efter en kortvarig strid med Gyldendal publiceres SCs to første digtsamlinger i nye udgaver den 19. oktober.
- 1930 Januar: på opfordring af kunstnerne deltager SC i den københavnske kunstudstilling De 4+2+1, hvis to andre udstillere er malerne Svend Johansen (1890-1970) og Vilhelm Lundstrøm (1893-1950). 5. februar: Djævlerier og Danske Vers udkommer i nye udgaver hos Gyldendal. SC forhandler om medarbejderskab på danske digteres nyoversættelse af de islandske sager. 6. september: digtsamlingen Hvededynger udkommer hos Gyldendal, en uge inden SCs 65-årsdag, der fejres med en stor kunstnerfest på Nimb i København.
- 1931 25.-26. januar: Mordet i Værtshuset eller Kvinden i dit Liv (fra Titania holdt Bryllup) opføres af Musikteatret i Politikens Sal. Musik: Erling Brene. Instruktion: Miskow Markwarth. SC, hvis helbred gennem flere år har været tydelig svækket, rammes i marts af et par mindre hjerneblødninger, der medfører hans indlæggelse på Gentofte Amtssygehus. 1. april: skilsmissen fra Anna Claussen træder i kraft. SCs tilstand bedres ikke på hospitalet, og efter eget ønske bliver han bragt tilbage til villaen i Jægersborg, hvor en lungebetændelse hurtigt tager de sidste kræfter. Den 10. april er SC endnu åndeligt klar og opfylder et gammelt løfte

(1931) ved at lade sig borgerligt vie til sin mangeårige trofaste veninde og medhjælp Inger Katrine Nielsen, født 6. august 1888 som datter af fuldmægtig Frederik Nielsen (1867-1920) og Anna Cathrine Eggert (1860-1919). Dagen efter - den 11. april - dør SC ud på formiddagen, efter at have ligget bevidstløs i nogle timer. Samme dag tager billedhuggerinden Anne Marie Carl Nielsen (1863-1945) en dødsmaske af digteren (nu på Frederiksborgmuseet). 15. september: ved en højtidelighed i villaen på Ermelundsvej tager mange af digterens venner afsked med ham. Helge Rode holder tale, og blandt de indbudte gæster er Carl Nielsen og hustru, Kai Hoffmann, Hans Kirk (der var vidne ved vielsen fem dage før), Kai Friis-Møller og Axel Salto. Derefter køres kisten til graven på Gentofte kirkegård. Fire år senere, på SCs 70-årsdag, afsløres Anne Marie Carl Niensens portrætrelief af digteren, indsat i en sokkel på graven.

1951 15. juni: Anna Claussen dør.

1972 24. april: Inger Claussen dør. 20. juni: Kitty Frandsen dør.

Bøger af Sophus Claussen

- Naturbørn. Digte (1887) 2. oplag (1929)
- Unge Bander. Fortælling fra en Købstad. Med et lyrisk Forspil:
"Frøken Regnvej" (1894) 2. udgave (1912)
- Kitty. Lyrisk Fortælling (1895) 2. oplag (1918)
- Antonius i Paris (1896) 2. udgave (1918) 3. udgave (1965)
- Valfart (1896) 2. udgave (1983)
- Arbejdersken. Skuespil i tre Akter (1898)
- Pilefløjter (1899) 2. oplag (1918) 3. oplag (1929) 4. oplag (1964)
 5. oplag (1965)
- Mellem to Kyster. Fortællinger og Satirer (1899)
- Byen. I: Junker Firkløver. Nutidsroman (1900)
- Trefoden (1901)
- Mina. Et Digt om Byen (1902)
- Djævlerier (1904) 2. oplag (1930) 3. oplag (1965)
- Eroter og Fauner. En Række Digte (1910) 2. oplag (1923)
- De Thulé à Ecbatane. Poèmes. Traduits du Danois par Guy-Charles
Cros (1910)
- Danske Vers (1912) 2. oplag (1930)
- Fabler (1917) 2. oplag (1918)
- Samlede Værker I-VII (1918) Trefoden udeladt
- Løvetandsfnug (1918)
- Den danske Sommer. Blandede digte (1921)
- Poèmes Danois. Traduits par Guy-Charles Cros. Paris (1922). Fransk
 udgave af Den danske Sommer
- Herolca. Nye Digte (1925) 2. oplag (1925)
- Titania holdt Bryllup (1927)
- Foraarstaler (1927)
- Hundrede Tæls. Med Forfatterens Forord og en Sophus Claussen Bib-
liografi ved Poul Uttenreitter og Stig Veibel (1927)
- Fortællingen om Rosen (1927)
- Hvededynger (1930)
- Udvalgte Digte ved Inger Claussen og Carl Bergstrøm-Nielsen (1952)
 2. oplag (1970)
- Gyldendals Julebog 1952. Sophus Claussen. Redigeret af Carl Berg-
strøm-Nielsen (1952)

Afrodites Dampe og andre Digte. I Udvalg ved Thorkild Bjørnvig
(1959)

Jord og Sjæl. Erindringer, Noveller og litterær Journalistik ved
Stig Krabbe Barfoed (1961)

Viggo Stuckenberg - Sophus Claussen. En Brevvexling ved Johs. Brøn-
dum-Nielsen (1963)

Det aandelige Overskud. Journalistik i udvalg ved Lise Brinch Pe-
tersen og Mogens Rukov (1971)

Sophus Claussens Lyrik I-IX. Tekstkritisk og kommenteret udgave
ved Jørgen Hunosøe. Det danske Sprog- og Litteraturselskab /
Gyldendal (1982-1983). Kronologien indgår i bind IX.

Oversættelser ved Sophus Claussen

Atta Troll. - Bogen om Le Grand. - Heines Omvendelse. / Heine
(1901). Atta Troll udgives separat som bog i 2. udgave (1968)

Den følgende Blomst / Shelley (1906) 2. udgave, med den engelske
tekst vedføjet (1925). Nye udgaver 1936, 1951, 1952 og 1965

Rabbien af Bacharach / Heine (1926)

Bøger om Sophus Claussen

Tom Kristensen: Sophus Claussen (1929)

Søren Hallar: Sophus Claussen Studier (1943)

Ernst Frandsen: Sophus Claussen I-II (1950)

Aage Henriksen: Kapitlet Pavens madonna. Fra Sophus Claussens ung-
dom i Det guddommelige barn og andre essays om Karen Blixen
(1965)

Harry Andersen: Studier i Sophus Claussens lyrik (1967)

Gunnar Modvig: Eros, kunst og socialitet (1974)

Sophus Claussen - en studiebog. Udgivet af Dansk lærerforeningen
ved Bo Hakon Jørgensen og Jan Sand Sørensen (1977)

Bo Hakon Jørgensen: Maskinen, det heroiske og det gotiske (1977)

Frans Lasson: Fra Ekbåtana til Klareboderne. En brevbog om Sophus
Claussen og hans forlæggere. Gyldendals julebog 1981 (1981)

Tom Engelbrecht og René Herring: Sophus Claussen. En bibliografi
1882-1981. Med et indledende essay af Thorkild Bjørnvig (1982)

NYE UDGIVELSER AF OG OM SOPHUS CLAUSSEN

SOPHUS CLAUSSENS LYRIK I-IX. Tekstkritisk og kommenteret udgave ved Jørgen Hunosøe. Det danske Sprog- og Litteraturselskab / Gyldendal (1982-83). De første bind er udkommet. Værket sælges kun i subskription. Pr. bind kr. 100,00.

Samlet pris kr. 900,00

Sophus Claussen: VALFART. 2. udgave (fotografisk optryk) med en efterskrift af Bo Hakon Jørgensen. Odense Universitetsforlag (1983).

Pris indtil 1. februar 1983: kr. 73,20

Pris efter 1. februar 1983: kr. 97,60

Frans Lasson: FRA EKBÁTANA TIL KLAREBODERNE. EN BREVB OG OM SOPHUS CLAUSSEN OG HANS FORLÆGGERE. Gyldendals julebog (1981).

Kr. 95,00

Tom Engelbrecht og René Herring: SOPHUS CLAUSSEN · EN BIBLIOGRAFI 1882-1981. Med et indledende essay af Thorkild Bjørnvig. Centrum (1982).

Kr. 375,00

Udstillingens plakat, der gengiver J.F. Willumsens maleri (på Aarhus Kunstmuseum): Sophus Claussen læser sit digt "Imperia" for Helge Rode og J.F. Willumsen (1915), kan købes i Det kongelige Biblioteks garderobe.

Kr. 17,50